

7. Указ Президента Республики Беларусь от 26.11.2019 № 429 «О международных стандартах аудиторской деятельности».

8. Постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 18.10.2019 № 57 «О порядке ведения аудиторского реестра и представлении информации об аудиторской деятельности».

9. Постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 18.10. 2019 № 58 «О банке данных организаций, годовая отчетность которых подлежит обязательному аудиту».

10. Постановление Национального статистического комитета Республики Беларусь от 28.08.2018 № 78 «Об утверждении формы государственной статистической отчетности 1-аудит (Минфин) «Отчет о работе аудиторской организации» и указаний по ее заполнению».

УДК 657.631.6

Марушко Н.С.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ШАХРАЙСТВА

На сьогодні ефективність ведення бізнесу та формування системи протидії економічними злочинами та шахрайству залежить насамперед від організації системи внутрішнього контролю. За оцінками експертів, економічні злочини та шахрайство в всіх сферах бізнесу мають тенденцію до збільшення, в більшості підприємств існують випадки зловживань зі сторони персоналу та партнерів. На думку зарубіжних експертів, а також за даними контрольно-ревізійної діяльності близько третини активів з обороту підприємств можуть виводитися завдяки недобросовісним та шахрайським діям найманого персоналу, стейкхолдерами, а також власниками бізнесу, що в свою чергу, сприяє зниженню ефективності діяльності бізнесу, зниженню його вартості, а в окремих випадках створює потенційні передумови загроз виникнення банкрутства підприємств. Результати аудиту підприємств-банкрутів свідчать про те, що більшість з них збанкрутували з причин проведення навмисної політики зловживань і крадіжок, як зі сторони апарату управління, так і зі сторони власників.

З огляду на це, виникає необхідність організації такої системи внутрішнього контролю, яка б передбачала виявлення бізнес-ризиків, їх мінімізацію та визначення напрямів внутрішніх контрольних заходів.

Загальновідомим є те, що шахрайство - серйозна загроза для стабільності та життєздатності будь-якої організації. Збитки внаслідок шахрайства, як правило, виходять далеко за межі фінансових втрат. Шахрайство може також завдати суттєвої шкоди нематеріальним активам (відносини із бізнес-партнерами,

репутація, бренд), що є надзвичайно важливими факторами для забезпечення успішної діяльності та розвитку будь-якої організації [1].

Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства виділяє такі економічні злочини та / або шахрайства в 2018 році, що подані на рисунку 1 [2].

Більше того, більшість українських організацій все ще не займаються профілактикою шахрайства, а лише реагують або захищаються, коли факт шахрайства вже вчинений:

- лише 40% опитаних організацій в Україні проводили загальну оцінку ризиків шахрайства протягом останніх двох років.
- близько третини українських організацій повідомили, що проводили оцінку вразливості до кіберзлочинів.
- та ж негативна тенденція спостерігається в більш фокусній оцінці ризиків критичних напрямків діяльності організацій: протидії хабарництву та корупції, боротьбі з відмиванням коштів, або застосуванні санкцій та дотриманні вимог експортного контролю [2].

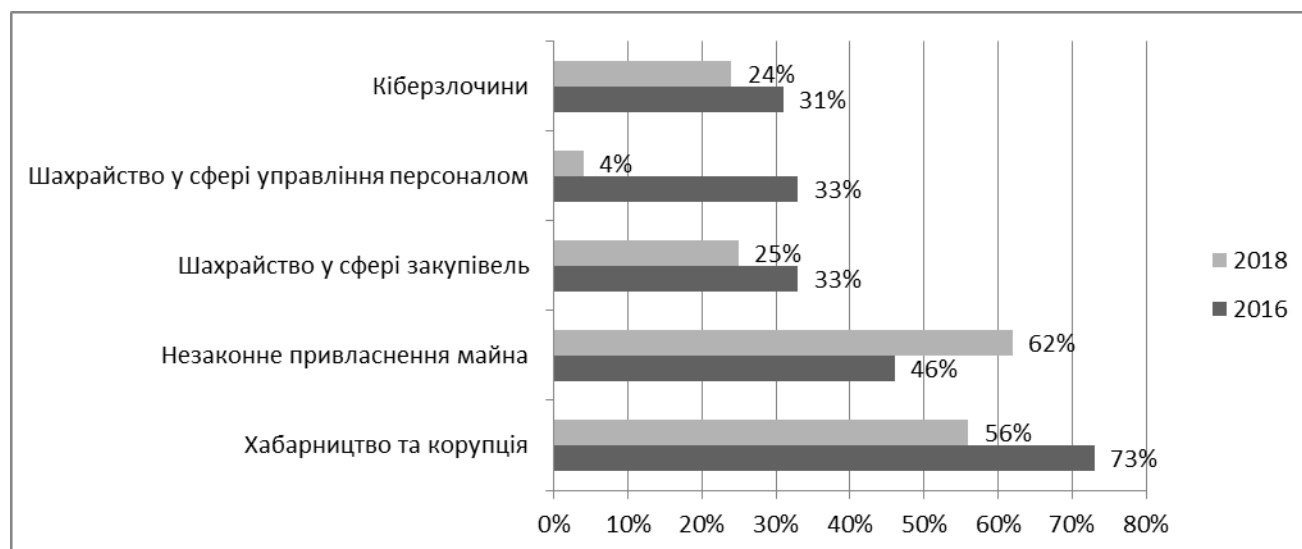

Рис. 1. Оцінка видів економічних злочини та / або шахрайства в Україні в 2016-2018 рр., % [2].

Крім того, лише 27% українських організацій проводили перевірку дотримання законодавства (due diligence) у сфері протидії хабарництву та корупції в процесі придбання / поглинання іншого бізнесу (порівняно з 45% організацій у світі).

З огляду на це, необхідно сформувані ефективний механізм внутрішнього контролю, як дієвий засіб запобігання та вчинення шахрайства. Більше того, доцільно визначити основні напрями внутрішнього контролю, виходячи з найбільш ймовірних ризиків шахрайства в умовах конкретної ситуації організації. Це дозволить звужити зони внутрішнього контролю і визначити пріоритетні напрями

здійснення внутрішніх контрольних процедур за ділянками і мінімізувати витрати на проведення внутрішнього контролю.

Результати цього ж дослідження показують, що 31% опитаних респондентів в Україні вживають заходів із підвищення ефективності бізнес-процесів, зокрема, механізмів внутрішнього контролю [2]. Проте, варто зважати на те, що більшість злочинів з-поміж випадків шахрайства, скоєного співробітниками організації, частка шахрайства вчиненого її вищим керівництвом складає 55% у 2018 році. Саме тому, ефективність контролю ґрунтується на принципі об'єктивності та незалежності, тобто для подолання цієї системної проблеми організаціям необхідно врахувати те, що керівництво зможе їх обійти, або вступити у змову в тому чи іншому напрямку.

Загальновідомим є те, що саме внутрішній аудит є ефективним інструментом у попередженні шахрайства, його виявленні та боротьбі. В Міжнародних стандартах професійної практики внутрішнього аудиту окреслені напрями боротьби з шахрайством, а саме:

1. Внутрішні аудитори повинні мати достатні знання для того, щоб оцінити ризик шахрайства та спосіб управління таким ризиком в організації, але не передбачається, що внутрішній аудитор повинен володіти такою ж компетенцією, що й особа, основним обов'язком якої є виявлення та розслідування фактів шахрайства (Стандарт 1200 – Професійна компетентність та належна ретельність).

2. Функція внутрішнього аудиту повинна оцінити можливість виникнення шахрайства та способи управління ризиками шахрайства (Стандарт 2120 – Управління ризиками).

3. Внутрішні аудитори повинні розглядати ймовірність значних помилок, шахрайства, невідповідності або інших ризиків під час розроблення цілей завдання (Стандарт 2210 – Цілі завдання) [3].

Отже, відповідно до стандартів поточні звіти повинні містити дані, що стосуються значних ризиків і проблем щодо контролю, включаючи ризик шахрайства. Тому, внутрішній контроль повинен охоплювати оцінку ризиків підприємства на основі планів і тестів контролю, формувати механізму превентивних заходів та розробляти рекомендації щодо запобігання шахрайству, знаючи сильні і слабкі сторони організації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Association of Certified Fraud Examiners. URL: <https://www.acfe.com/report-to-the-nations/2018/>.

2. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. Виведення шахрайства з тіні. URL: pwc.com/ua/gecfs/ua.

3. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту [Електронний ресурс]. – URL: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF%202013%20Ukrainian.pdf>